Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

14. juuni 2012 *

Liikmesriigi kohustuste rikkumine — Isikute vaba liikumine — Hariduse kättesaadavus võõrtöötajatele ja nende pereliikmetele — Mujal kui asjaomases liikmesriigis kõrghariduse omandamise rahastamine — Elukohanõue

Kohtuasjas C-542/09,

mille ese on ELTL artikli 258 alusel 18. detsembril 2009 esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi,

Euroopa Komisjon, esindajad: G. Rozet ja M. van Beek, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

hageja,

versus

Madalmaade Kuningriik, esindajad: C. Wissels, J. Langer ja K. Bulterman,

kostja,

keda toetavad:

Belgia Kuningriik, esindajad: L. van den Broeck ja M. Jacobs,

Taani Kuningriik, esindaja: V. Pasternak Jørgensen,

Saksamaa Liitvabariik, esindajad: J. Möller ja C. Blaschke, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

Rootsi Kuningriik, esindaja: A. Falk,

menetlusse astujad,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees J. N. Cunha Rodrigues (ettekandja), kohtunikud U. Lõhmus, A. Rosas, A. Ó Caoimh ja A. Arabadjiev,

kohtujurist: E. Sharpston,

kohtusekretär: üksuse juhataja M.-A. Gaudissart,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

arvestades kirjalikus menetluses ja 10. novembri 2011. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 16. veebruari 2012. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Komisjon palub oma hagis Euroopa Kohtul tuvastada, et Madalmaade Kuningriik on rikkunud kohustusi, mis tulenevad ELTL artiklist 45 ja nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta määrusest (EMÜ) nr 1612/68 töötajate liikumisvabaduse kohta ühenduse piires (EÜT L 257, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 15) (muudetud nõukogu 27. juuli 1992. aasta määrusega (EMÜ) nr 2434/92 (EÜT L 245, lk 1, ELT eriväljaanne 05/02, lk 69)) (edaspidi määrus „nr 1612/68") artikli 7 lõikest 2, sest ta on kehtestanud mujal kui Madalmaades kõrghariduse omandamiseks õppetoetuse (edaspidi „ülekantav õppetoetus") saamiseks võõrtöötajatele ja nende ülalpeetavate pereliikmetele elukohanõude, nimelt „kuuest aastast kolm"-reegli.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

2 Määruse nr 1612/68 artikkel 7 sätestab:

„1. Töötajat, kes on liikmesriigi kodanik, ei tohi teise liikmesriigi territooriumil tema kodakondsuse tõttu kohelda ükskõik milliste tööhõive- ja töötingimuste suhtes teisiti kui selle riigi kodanikest töötajaid, eelkõige seoses töötasu, vallandamise ja töötuks jäämise puhul tööle ennistamise või uue töökoha leidmisega.

2. Tal on samad sotsiaalsed ja maksusoodustused kui selle riigi kodanikest töötajatel.

[...]".

3 Määruse nr 1612/68 artikkel 12 näeb ette:

„Teise liikmesriigi territooriumil töötava või töötanud liikmesriigi kodaniku lapsi, kes elavad selle riigi territooriumil, võetakse selle riigi üldhariduskooli, töö käigus toimuva väljaõppe kursustele ja kutseõppekursustele samadel tingimustel kui selle riigi kodanikke.

Liikmesriigid aitavad kaasa kõigile pingutustele, mille eesmärgiks on anda nendele lastele võimalikult head tingimused koolituses osaleda."

Madalmaade õigus

4 Seaduse Wet Studiefinanciering 2000 (2000. aasta kõrghariduse rahastamise seadus; edaspidi „WSF 2000"), mis kehtestab tingimused, mille alusel saavad õppijad taotleda Madalmaades kõrghariduse omandamise täies ulatuses rahastamist, artikkel 2.2 on järgmine:

„1. Õppetoetust võib anda:

a) õppijatele, kellel on Madalmaade kodakondsus,

b) õppijatele, kellel puudub Madalmaade kodakondsus, kuid keda koheldakse õppetoetuse osas Madalmaade kodanikena rahvusvahelise lepingu või rahvusvahelise organisatsiooni otsuse alusel.

[...]”.

5 Ülekantava õppetoetuse osas nähtub WSF 2000 artikli 2.14 lõikest 2, et sellist toetust võib saada õppija, kellel on esiteks õigus Madalmaades toimuvate õpingute täies ulatuses rahastamisele ja kes teiseks on Madalmaades elanud vähemalt kolm aastat neist kuuest aastast, mis eelnevad mujal kui selles liikmesriigis kõrgharidust andvasse õppeasutusse õppima asumisele.

6 WSF 2000 artikkel 11.5 näeb ette, et pädev minister võib ilmselge tõsise ebaõigluse korral teha erandi selle seaduse artikli 2.14 lõikes 2 ette nähtud elukohanõudest.

7 Kuni 2014. aasta 1. jaanuarini ei kohaldata nimetatud „kuuest aastast kolm”-reeglit ühelegi õppijale, kellel on õigus saada õppetoetust Madalmaades kõrghariduse omandamiseks ja kes soovivad haridust omandada teatavatel piirialadel, milleks on Flandria ja pealinna Brüsseli piirkond Belgias ning Nordrhein-Westfaleni, Alam-Saksi ja Bremeni liidumaad Saksamaal.

Kohtueelne menetlus

8 Komisjon sai 2007. aasta keskel kaebuse, mis käsitles WSF 2000 artikli 2.14 lõikes 2 olevat elukohanõuet, mille kohaselt peab õppija ülekantava õppetoetuse saamiseks muu hulgas olema seaduslikult Madalmaades elanud vähemalt kolm aastat neist kuuest aastast, mis eelnevad kõrgharidust andvasse õppeasutusse õppima asumisele.

9 Pärast Madalmaade ametiasutustega peetud kirjavahetust saatis komisjon Madalmaade Kuningriigile 4. aprillil 2008 märgukirja. Selles märgukirjas väitis komisjon, et võõrtöötajate ja sealhulgas piirialatöötajate ning nende pereliikmete osas on WSF 2000-s ette nähtud elukohanõue vastuolus töötajate liikumisvabadust käsitlevate liidu õiguse sätetega.

10 Madalmaade Kuningriik vastas märgukirjale 4. juuni 2008. aasta kirjas ja väitis, et „kuuest aastast kolm”-reegel on liidu õigusega kooskõlas ning et ta on täitnud määruse nr 1612/68 artikli 7 lõikes 2 ette nähtud kohustused.

11 Pärast komisjoni talituste ja Madalmaade ametiasutuste vahel toimunud kohtumist saatsid viimased 24. oktoobri 2008. aasta kirjaga komisjonile täiendava vastuse. Samuti andsid need ametiasutused teada oma kavatsusest esitada Madalmaade parlamendile seaduseelnõu, millega muudetakse „kuuest aastast kolm”-reeglit.

12 Komisjon esitas 15. aprilli 2009. aasta kirjas põhjendatud arvamuse, milles nentis, et Madalmaade Kuningriik ei ole täitnud kohustusi, mis tulenevad ELTL artiklist 45 ja määruse nr 1612/68 artikli 7 lõikest 2, ning kõnealust liikmesriiki kutsuti võtma põhjendatud arvamuse järgimiseks vajalikud meetmed kahe kuu jooksul selle kättesaamisest.

13 Liikmesriik kinnitas 15. juunil 2009, et jääb oma seisukoha juurde ja rõhutas, et WSF 2000 kehtestatud elukohanõue ei riku liidu õigust.

Menetlus Euroopa Kohtus

14 Euroopa Kohtu presidendi 20. juuli 2010. aasta määrusega lubati Belgia Kuningriigil, Taani Kuningriigil, Saksamaa Liitvabariigil ja Rootsi Kuningriigil astuda menetlusse Madalmaade Kuningriigi nõuete toetuseks.

Hagi

Poolte argumendid

15 Hagis tuletab komisjon meelde, et Euroopa Kohus otsustas 26. veebruari 1992. aasta otsuses kohtuasjas C-3/90: Bernini (EKL 1992, lk I-1071), et kesk- või kõrghariduse omandamiseks antavat õppe- ja toimetulekutoetust tuleb käsitada sotsiaalse soodustusena määruse nr 1612/68 artikli 7 lõike 2 tähenduses. Sama kohtuotsuse kohaselt võib võõrtöötaja laps tugineda nimetatud artikli 7 lõikele 2, et saada õpinguteks toetust liikmesriigi töötajate lastega samadel tingimustel, ilma et tema suhtes kohaldataks ühtki täiendavat tingimust; seda seisukohta kinnitas Euroopa Kohus 8. juuni 1999. aasta otsuses kohtuasjas C-337/97: Meeusen (EKL 1999, lk I-3289).

16 Komisjon märgib, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt keelab ELT artiklis 45 ja määruse nr 1612/68 artiklis 7 ette nähtud võrdse kohtlemise põhimõte mitte üksnes kodakondsusel põhineva otsese diskrimineerimise, vaid samuti kõik kaudse diskrimineerimise vormid, mis toovad muude tunnuste järgi vahet tehes kaasa samasuguse tagajärje. Isikute liikumisvabaduse üldpõhimõtte erandile tuginevad liikmesriigi ametiasutused peavad igal konkreetsel juhul tõendama, et nende õigusnormid on eesmärki silmas pidades vajalikud ja proportsionaalsed.

17 Komisjon väidab, et WSF 2000 kehtestatud elukohanõue kujutab endast kaudset diskrimineerimist. On ilmselge, et kuigi kõnealune tingimus kohaldub samal viisil nii liikmesriigi kodanikele kui ka teistele Euroopa Liidu kodanikele, on liikmesriigi töötajatel seda tingimust loomulikult lihtsam täita ja seega võib taoline tingimus seada ebasoodsamasse olukorda eelkõige võõrtöötajad.

18 Komisjoni sõnul on pealegi see tingimus diskrimineerivam võõrtöötajate ja nende laste suhtes selle tõttu, et juba määratlusest tulenevalt elavad nad muus liikmesriigis kui töökohaliikmesriik ja neil on võimatu täita „kuuest aastast kolm”-reeglit. Sellega seoses toob komisjon esile asjaolu, et probleemist teada saades tegi Madalmaade Kuningriik ettepaneku muuta siseriiklikku õigust nii, et ülekantavat õppetoetust saaksid õppijad, kellel on õigus saada õppetoetust kõrghariduse omandamiseks Madalmaades ja kes on elanud „enne välisriigis õpingute algust vähemalt kolm aastat kuuest Belgias, Saksamaa piirialal või Luksemburgis”.

19 Komisjon sõnul on töötajate liikumisvabadus liidu piires põhiõigus ja selle mis tahes riive liikmeriigi poolt on õigustatud vaid siis, kui sellel on EL toimimise lepinguga kooskõlas olev eesmärk, seda õigustab ülekaalukas üldine huvi, see on taotletava eesmärgi saavutamiseks sobiv ning ei lähe kaugemale sellest, mis on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik.

20 Komisjon on seisukohal, et erinevalt Madalmaade ametiasutuste väitest ei tulene „kuuest aastast kolm”-reegli vajalikkus ja proportsionaalsus 15. märtsi 2005. aasta otsusest kohtuasjas C-209/03: Bidar (EKL 2005, lk I-2119) ja 18. novembri 2008. aasta otsusest kohtuasjas C-158/07: Förster (EKL 2008, lk I-8507). Neis otsustes analüüsis Euroopa Kohus nimelt selliste õppijate olukorda, kes tööturul ei osale ning kes ei kuulu ELTL artikli 45 ega määruse nr 1612/68 kohaldamisalasse ning kellelt liikmesriigi ametiasutused võivad nõuda teataval tasemel lõimumist vastuvõtva liikmesriigiga. Komisjoni sõnul tuleb võõrtöötajate ja nende ülalpeetavate pereliikmete juurdepääsu kõrghariduse omandamiseks antava toetuse taolistele sotsiaalsetele soodustustele hinnata hoopis ELTL artikli 45 ja määruse nr 1612/68 alusel.

21 Eelarvekaalutlused ei ole hõlmatud ülekaaluka üldise huvi mõistega, mis võimaldaks õigustada töötajate liikumisvabaduse kui põhiõiguse riivet. Komisjon kahtleb, kas „kuuest aastast kolm”-reegel on ainus vahend taotletava eesmärgi saavutamise tagamiseks. Võimalikeks meetmeteks oleks piirata geograafiliselt ülekantava toetuse kohaldamisala ning selle toetuse maksmise aega. Pettuse ärahoidmiseks on samuti võimalik liikmesriikidevahelise koordineerimise abil teostada järelevalvet muus liikmesriigis kui Madalmaade Kuningriigis.

22 Madalmaade Kuningriik palub jätta hagi rahuldamata.

23 Peamise vastuväitena leiab ta, et „kuuest aastast kolm"-reegli puhul ei ole tegemist kaudse diskrimineerimisega. See reegel teeb vahet Madalmaades rohkem kui kolm aastat elanud töötajate ja nende töötajate vahel, kes selles liikmesriigis nii kaua elanud ei ole, kuna tegemist on olukordadega, mis ei ole omavahel võrreldavad. Kuna WSF 2000 artikli 2.14 sätete eesmärk on edendada õppima asumist väljaspool Madalmaid, siis tuleneb sellest ilmselgelt liikmesriigi territooriumil elamise nõue. Samuti märgib Madalmaade Kuningriik, et Euroopa Kohtu praktikas on nõustutud erineva kohtlemisega, mis põhineb erineval elukohal.

24 Juhuks kui käsitletavaid olukordi peetakse võrreldavaiks, väidab Madalmaade Kuningriik teise võimalusena, et komisjon omistab määruse nr 1612/68 artiklile 7 liiga laia kohaldamisala. See artikkel käib põhimõtteliselt ainult võõrtöötaja enda kohta, samas kui tema lastele hariduse valdkonnas antavaid soodustusi reguleerib selle määruse artikkel 12. Madalmaade Kuningriik rõhutab, et viimati nimetatud artikkel kehtestab lastele elukohanõude, mille õigustuseks on just nimelt vajadus määratleda teatav seos vastuvõtva liikmesriigi ühiskonnaga. See tingimus puudub määruse nr 1612/68 artikli 7 lõikest 2 ning selle kohaldamine töötajate lastele tähendaks möödaminemist artikli 12 nõuetest.

25 Kolmanda võimalusena väidab Madalmaade Kuningriik, et „kuuest aastast kolm"-reegel on objektiivselt õigustatud ja taotletava eesmärgiga proportsionaalne.

26 Madalmaade Kuningriik leiab, et õppijate liikuvuse edendamine on mõeldav vaid siis, kui ülekantava toetuse saajal on Madalmaadega tegelik seos. Esiteks on selle toetuse eesmärk pakkuda välisriigis õppimise võimalus õppijatele, kes tavaliselt õpiksid Madalmaades. Teiseks oleks „kuuest aastast kolm"-reeglist loobumisel vastuvõetamatud tagajärjed eelarvele ja ohustatud oleks kõnealuse toetuse korra enda püsimine. Eespool viidatud kohtuotsustes Bidar ja Förster on Euroopa Kohus möönnud, et rahastamise jätkumise tagamise kaalutlusel võib toetusesaajate määratlusele lisada teatavad piirangud.

27 Madalmaade Kuningriik väidab, et tema huvide kaitse õigustab „kuuest aastast kolm"-reegli kohaldamist ka töötajatele, sest vastasel korral saaksid teatavad kategooriad õppijaid ülekantavat toetust, kuigi see ei ole mõeldud neile. Nii juhtuks näiteks töötajatest õppijate puhul, kes töötavad Madalmaades lühiajaliselt üksnes selle toetuse saamise eesmärgil.

28 „Kuuest aastast kolm"-reegli proportsionaalsuse osas juhib Madalmaade Kuningriik tähelepanu sellele, et ükski muu meede – näiteks hollandi keele oskuse nõue, ülekantava toetuse kohaldamisala geograafiline piiramine või riigis elamise aja pikendamine – ei kaitse kaalul olevaid huve samaväärse tõhususega. Peale selle on mujal kui Madalmaades elavate Madalmaade võõrtöötajate lastel muid rahalise toetuse saamise võimalusi, eelkõige nende õpingute rahastamine nende elukohaliikmesriigis või Madalmaade õppeasutuses.

29 Lisaks tuletab Madalmaade Kuningriik meelde, et WSF 2000 artiklis 11.5 sisaldub norm, mis võimaldab konkreetsel juhul ilmse tõsise ebaõigluse vältimiseks elukohanõudest kõrvale kalduda.

30 Viimasena tõdeb Madalmaade Kuningriik, et komisjon ei arvesta asjaoluga, et alates 1. septembrist 2007 ei kohaldu „kuuest aastast kolm"-reegel piirialatöötajate lastele, kes soovivad õppida teatavatel Madalmaade piirialadel, milleks on Flandria ja pealinna Brüsseli piirkond ning Nordrhein-Westfaleni, Alam-Saksi ja Bremeni liidumaad. Selle elukohanõude erandi kohaldamisaega on pikendatud kuni 1. jaanuarini 2014.

Euroopa Kohtu hinnang

31 EÜ artikli 45 lõike 2 kohaselt nõuab töötajate liikumisvabadus igasuguse kodakondsusel põhineva liikmesriikide töötajate diskrimineerimise kaotamist nii töölevõtmisel, töö tasustamisel kui ka muude töötingimuste puhul.

32 Määruse nr 1612/68 artikli 7 lõike 2 kohaselt on liikmesriigi kodanikust töötajal teise liikmesriigi territooriumil samad sotsiaalsed ja maksusoodustused kui selle riigi kodanikest töötajatel.

33 Sellele sättele peavad saama tugineda vahetegemiseta nii vastuvõtvas liikmesriigis elavad võõrtöötajad kui ka piirialatöötajad, kes küll töötavad kõnealuses liikmesriigis, kuid elavad teises liikmesriigis (18. juuli 2007. aasta otsus kohtuasjas C-213/05: Geven, EKL 2007, lk I-6347, punkt 15).

34 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on toimetuleku- ja õppetoetus, mida antakse kutsealase kvalifikatsiooni aluseks olevateks ülikooliõpinguteks, määruse nr 1612/68 artikli 7 lõikes 2 nimetatud sotsiaalne soodustus (21. juuni 1988. aasta otsus kohtuasjas 39/86: Lair, EKL 1988, lk 3161, punkt 24, ja eespool viidatud kohtuotsus Bernini, punkt 23).

35 Samuti on Euroopa Kohus otsustanud, et õppetoetus, mida liikmesriik annab töötajate lastele, on kõnealuse artikli 7 lõike 2 tähenduses sotsiaalne soodustus võõrtöötajale, kui tema laps on jätkuvalt tema ülapidamisel (eespool viidatud kohtuotsus Bernini, punktid 25 ja 29, ning eespool viidatud kohtuotsus Meeusen, punkt 19).

36 Liikmesriiki, kes pakub selle liikmesriigi töötajatele võimalust saada koolitust teises liikmesriigis, kohustab määruse nr 1612/68 artikli 7 lõige 2 laiendama sellise võimaluse ka liidu töötajatele, kes elavad tema territooriumil (27. septembri 1988. aasta otsus kohtuasjas 235/87: Matteucci, EKL 1988, lk 5589, punkt 16, ja 13. novembri 1990. aasta otsus kohtuasjas C-308/89: di Leo, EKL 1990, lk I-4185, punkt 14).

37 Sellega seoses tuleb meelde tuletada, et nii EÜ artiklis 45 kui ka määruse nr 1612/68 artiklis 7 ette nähtud võrdse kohtlemise põhimõte keelab mitte ainult ilmselge diskrimineerimise kodakondsuse alusel, vaid ka igasuguse varjatud diskrimineerimise, mis mõne muu tunnuse järgi vahet tehes toob faktiliselt kaasa samasuguse tagajärje (vt eelkõige 27. novembri 1997. aasta otsus kohtuasjas C-57/96: Meints, EKL 1997, lk I-6689, punkt 44, ja 10. septembri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-269/07: komisjon *vs.* Saksamaa, EKL 2009, lk I-7811, punkt 53).

38 See kehtib eelkõige sellise meetme puhul, nagu on käsitlusel käesolevas kohtuotsuses, mis näeb ette konkreetse elamisperioodi, sest on oht, et see meede võib toimida peamiselt teiste liikmesriikide kodanikest võõrtöötajate ja piirialatöötajate kahjuks, kuna just need isikud, kelle elukoht ei ole liikmesriigis, ei ole kõige sagedamini kodanikud (vt selle kohta 29. aprilli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-224/97: Ciola, EKL 1999, lk I-2517, punkt 14, ja 25. jaanuari 2011. aasta otsus kohtuasjas C-382/08: Neukirchinger, EKL 2011, lk I-139, punkt 34). Sellistel asjaoludel ei oma tähtsust see, et sarnaselt käesoleva juhtumiga mõjutab vaidlusalune meede nii liikmesriigi enda kodanikke, kes asjaomasele tingimusele ei vasta, kui ka teiste liikmesriikide kodanikke. Meetme kaudse diskrimineerimisena määratlemiseks ei ole oluline, et meetmega soodustatakse kõiki liikmesriigi kodanikke või seatakse ebasoodsamasse olukorda üksnes teiste liikmesriikide, kuid mitte kõnealuse liikmesriigi kodanikud (vt selle kohta 16. jaanuari 2003. aasta otsus kohtuasjas C-388/01: komisjon *vs.* Itaalia, EKL 2003, lk I-721, punkt 14).

39 WSF 2000 artikli 2.14 lõige 2 põhineb just seda laadi kriteeriumil, kuna see seab ülekantava toetuse saamise tingimuseks huvitatud isiku Madalmaades elamise vähemalt kolme aasta jooksul neist kuuest aastast, mis eelnevad mujal kui selles liikmesriigis kõrgharidust andvasse õppeasutusse õppima asumisele.

40 Madalmaade Kuningriik väidab siiski, et asjaomased Madalmaade õigusnormid eristavad töötajaid, kes on Madalmaades elanud kolm aastat, neist töötajatest, kes sellele tingimusele ei vasta, kuna tegemist on erinevate olukordadega. Õppijate liikuvuse seisukohast on nende Madalmaades elavate õppijate olukord, keda julgustatakse õppima asuma mujal kui Madalmaades, täiesti erinev nende õppijate olukorrast, kes elavad mujal kui Madalmaades ja keda ajendatakse õppima väljaspool seda liikmesriiki. Nende õigusnormide olemusest tuleneb, et need puudutavad ainuüksi isikuid, kes elavad Madalmaades ja kelle esimene valik on loomulikult õppimine selles liikmesriigis. Asjaolu, et olukorrad ei ole võrreldavad, välistab seega igasuguse diskrimineerimise võimaluse.

41 Sellega seoses tuleb märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt saab diskrimineerimine esineda üksnes erinevate normide kohaldamisel sarnastele olukordadele või siis sama normi kohaldamisel erinevatele olukordadele (vt eelkõige 14. veebruari 1995. aasta otsus kohtuasjas C-279/93: Schumacker, EKL 1995, lk I-225, punkt 30, ja 1. detsembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-253/09: komisjon *vs.* Ungari, EKL 2011, lk I-12391, punkt 50).

42 Selle põhimõtte kohaldamine ilma kaalutlusõigust kasutamata eeldab olukordade võrreldavuse kriteeriumi rajanemist objektiivsetel, kergesti tuvastatavatel asjaoludel. Selle kriteeriumi puhul ei saa tugineda pelgalt tõenäosusele, et töötajad, kes töötavad Madalmaades, kuid elavad teises liikmesriigis, õpivad Madalmaade asemel hoopis elukohaliikmesriigis.

43 Nagu kohtujurist on ettepaneku punktides 52 ja 53 märkinud, on Madalmaade valitsus, mööndes, et võõrtöötajate lapsed, kes soovivad õppida Madalmaades, peavad saama õppetoetust kõrghariduse omandamiseks Madalmaade kodanikega samadel tingimustel ja sõltumata sellest, kas nad elavad Madalmaades või mitte, kaudselt möönnud ka seda, et vähemalt mõned võõrtöötajate lapsed – nagu ka Madalmaade töötajate lapsed – võivad soovida õppima asuda Madalmaades, sõltumata sellest, kas nad elavad seal või mitte. Nõnda ei saa Madalmaade Kuningriik õiguspäraselt väita, et elukoht määrab peaaegu automaatselt kindlaks selle, kus hakkab õppima võõrtöötaja või tema ülalpeetav laps.

44 Järelikult saab ülekantava toetuse seisukohalt võrrelda Madalmaades töötava, kuid teises liikmesriigis elava võõrtöötaja või sellise võõrtöötaja, kes elab ja töötab Madalmaades, kuid kellel ei ole võimalik täita vaidlusaluses meetmes ette nähtud elukohanõuet, olukorda sellise Madalmaade töötaja olukorraga, kes nii elab kui töötab Madalmaades.

45 Teise võimalusena väidab Madalmaade Kuningriik, et komisjon tõlgendab määruse nr 1612/68 artikli 7 lõiget 2 liiga laialt, kuna see säte käib põhimõtteliselt ainult võõrtöötaja kohta. Võõrtöötaja lastele mõeldud soodustused hariduse kättesaadavuse osas on selle määruse artikli 12 reguleerimisalas, mis näeb ette neile lastele kohalduva elukohanõude.

46 Madalmaade Kuningriigi sõnul näib, et eespool viidatud kohtuotsuses Bernini ja kohtuotsuses Meeusen olevas järelduses, et määruse nr 1612/68 artikli 7 lõige 2 kohaldub võõrtöötaja lastele, on Euroopa Kohus ignoreerinud seda erinevust nende sätete kohaldamisalas. Euroopa Kohus tegi sellise otsuse aga üksnes selle tõttu, et nende otsuste aluseks olnud kohtuasjades tuli tal käsitleda otsest diskrimineerimist. Seetõttu tuli kohaldada määruse nr 1612/68 artikli 7 lõiget 2. Seevastu juhul, kui sarnaselt käesoleva juhtumiga ei ole tegemist otsese diskrimineerimisega, ei ole vaja nii toimida ja kohaldada tuleb selle määruse artiklit 12.

47 Sellega seoses tuleb esile tuua järgmised kaalutlused.

48 Määruse nr 1612/68 artikli 7 lõikes 2 töötajale ette nähtud võrdne kohtlemine soodustab kaudselt võõrtöötaja pereliikmeid. Kuivõrd õppetoetuse andmine võõrtöötaja lapsele kujutab endast võõrtöötaja jaoks sotsiaalset soodustust, siis saab laps ise tugineda sellele sättele, et saada toetust, kui siseriikliku õiguse kohaselt antakse seda toetust otse õppijale. Selline toetus kujutab endast võõrtöötaja jaoks selle sätte tähenduses sotsiaalset soodustust siiski üksnes siis, kui võõrtöötaja on endiselt oma lapse ülalpidaja (18. juuni 1987. aasta otsus kohtuasjas 316/85: Lebon, EKL 1987, lk 2811, punktid 12 ja 13; ning eespool viidatud kohtuotsus Bernini, punktid 25 ja 26).

49 Seevastu kehtestab määruse nr 1612/68 artikkel 12 võõrtöötaja lapsele enesele kuuluva õiguse hariduse kättesaadavusele. See õigus ei sõltu sellest, kas laps on ülalpeetav (4. mai 1995. aasta otsus kohtuasjas C-7/94: Gaal, EKL 1995, lk I-1031, punkt 25) ega tema vanemate elamisõigusest vastuvõtvas liikmesriigis (23. veebruari 2010. aasta otsus kohtuasjas C-310/08: Ibrahim, EKL 2010, lk I-1065, punkt 40). Ka ei piirdu see õigus võõrtöötajate lastega, sest see kohaldub ka endiste võõrtöötajate lastele (vt eespool viidatud kohtuotsus Ibrahim, punkt 39).

50 Kõnealune artikkel 12 nõuab üksnes seda, et laps oleks liikmesriigis elanud oma vanematega või ühega neist ajal, mil vähemalt üks tema vanematest elas seal töötajana (21. juuni 1988. aasta otsus kohtuasjas 197/86: Brown, EKL 1988, lk 3205, punkt 30, ja 23. veebruari 2010. aasta otsus kohtuasjas C-480/08: Teixeira, EKL 2010, lk I-1107, punkt 52).

51 Kuigi on tõsi, et määruse nr 1612/68 artikli 7 lõike 2 ja artikli 12 isikuline kohaldamisala on erinev, on Euroopa Kohus siiski otsustanud, et mõlemad artiklid näevad sarnaselt ette üldreegli, mis kohustab liikmesriike hariduse valdkonnas tagama enda kodanike ja tema territooriumil elavate teise liikmesriigi kodanikest töötajate laste võrdse kohtlemise (eespool viidatud kohtuotsus di Leo, punkt 15).

52 Eespool viidatud kohtuotsuseid Bernini ja Meeusen puudutava Madalmaade Kuningriigi argumendi osas piisab, kui meenutada käesoleva kohtuotsuse punktis 37 viidatud kohtupraktikat, mille kohaselt keelab määruse nr 1612/68 artikli 7 lõige 2 mitte ainult ilmselge diskrimineerimise kodakondsuse alusel, vaid ka igasuguse varjatud diskrimineerimise, mis mõne muu tunnuse järgi vahet tehes toob faktiliselt kaasa samasuguse tagajärje.

53 Nagu peale selle on oma ettepaneku punktis 35 märkinud kohtujurist, ei tohi määruse nr 1612/68 artikli 7 lõikes 2 ette nähtud võrdse kohtlemise kohustuse isikulise kohaldamisala ulatus sõltuda diskrimineerimise laadist.

54 Seda arvestades toob WSF 2000 artikli 2.14 lõikes 2 ette nähtud elukohanõue kaasa Madalmaades elavate või seal piirialatöötajatena töötavate võõrtöötajate ebavõrdse kohtlemise võrreldes Madalmaade töötajatega ülekantava toetuse saamise osas.

55 Selline ebavõrdsus kujutab endast määruse nr 1612/68 artikli 7 lõikes 2 keelatud kaudset diskrimineerimist, juhul kui see ei ole objektiivselt õigustatud. Ja isegi siis peab see olema ka sobiv kõnealuse eesmärgi saavutamiseks ega tohi minna kaugemale, kui on eesmärgi saavutamiseks vajalik (vt eelkõige 16. märtsi 2010. aasta otsus kohtuasjas C-325/08: Olympique Lyonnais, EKL 2010, lk I-2177, punkt 38).

56 Käesolevas asjas toob Madalmaade Kuningriik vaidlusaluse elukohanõude õigustamiseks esile kaks põhjust. Esiteks on see nõue vajalik selleks, et vältida ebamõistlikku eelarvekoormust, mis võib ohustada kõnealuse toetuse korra enda püsimist. Teiseks tagab see tingimus – kuna asjaomaste siseriiklike normide eesmärk on väljaspool Madalmaid õpingute edendamine – ülekantava toetuse andmise üksnes neile õppijatele, kes selle toetuse puudumise korral õpiksid Madalmaades.

57 Elukohanõude kohaldamata jätmisest tuleneval täiendaval kulul rajaneva õigustuse kohta tuleb meenutada, et kuigi eelarvekaalutlused võivad olla liikmesriigi sotsiaalpoliitiliste valikute aluseks ning mõjutada nende sotsiaalkaitse meetmete laadi ja ulatust, mida liikmesriik soovib kasutusele võtta, ei saa need kaalutlused ise olla kõnealuse poliitika eesmärk ega seega õigustada võõrtöötajate diskrimineerimist (vt selle kohta 20. märtsi 2003. aasta otsus kohtuasjas C-187/00: Kutz-Bauer, EKL 2003, lk I-2741, punkt 59, ja 10. märtsi 2005. aasta otsus kohtuasjas C-196/02: Nikoloudi, EKL 2005, lk I-1789, punkt 53).

58 Nõustumine sellega, et eelarvekaalutlused võiksid õigustada võõrtöötajate ja liikmesriigi töötajate erinevat kohtlemist, tähendaks seda, et liidu õiguse niivõrd olulise aluspõhimõtte nagu kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeld kohaldamine ja ulatus võivad liikmesriigi eelarve olukorrast sõltuvalt ajaliselt ja territoriaalselt erineda (vt selle kohta 24. veebruari 1994. aasta otsus kohtuasjas C-343/92: Roks jt, EKL 1994, lk I-571, punkt 36, ja 11. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-77/02: Steinicke, EKL 2003, lk I-9027, punkt 67).

59 Siiski väidab Madalmaade Kuningriik, et eespool viidatud kohtuotsuses Bidar on Euroopa Kohus möönnud, et on õiguspärane piirata elukohanõude abil nende isikute ringi, kellel on võimalik saada teistest liikmesriikidest pärit õppijate toimetulekutoetust, et selle toetuse andmine ei muutuks vastuvõtvale liikmesriigile ebamõistlikuks koormuseks. Seda kohtupraktikat kinnitab eespool viidatud kohtuotsus Förster.

60 Olgu meelde tuletatud, et eespool viidatud kohtuotsuste Bidar ja Förster aluseks olnud kohtuasjades pidi Euroopa Kohus andma hinnangu asjaomases liikmesriikides kehtestatud elukohanõudele seoses stipendiumi andmisega sellisele teise liikmesriigi kodanikust õppijale, kes ei ole võõrtöötaja ega võõrtöötaja pereliige.

61 Euroopa Kohus on tõepoolest sedastanud, et vastuvõttev liikmesriik võib asjaomaselt õppijalt nõuda selle liikmesriigiga teataval tasemel lõimumise tõendamist, kui ta soovib saada stipendiumi, kuid nii otsustas Euroopa Kohus alles pärast tuvastamist, et huvitatud isikud ei kuulu töötajate vaba liikumist käsitlevate liidu õiguse sätete ja eelkõige määruse nr 1612/68 kohaldamisalasse (vt eespool viidatud kohtuotsus Bidar, punkt 29, ja kohtuotsus Förster, punktid 32 ja 33).

62 Sarnaselt nentis Euroopa Kohus 7. septembri 2004. aasta otsuses kohtuasjas C-456/02: Trojani (EKL 2004, lk I-7573) – enne kui asus uurima, kas liikmesriigi kodanik, kellel puuduvad piisavad elatusvahendid, võib tugineda kodanikuks olemisele ja ELTL artiklis 21 ette nähtud õigustele, et saada teises liikmesriigis sotsiaalabi –, et kõigepealt peab siseriiklik kohus uurima neid faktilisi asjaolusid, mille põhjal tuleb otsustada, kas asjaomane kodanik on ELTL artikli 45 tähenduses töötaja.

63 Kuigi Euroopa Kohtu poolt teatud tingimustel aktsepteeritud liikmesriigi võimalus nõuda teise liikmesriigi kodanikult oma ühiskonnaga teataval tasemel lõimumise tõendamist selliste sotsiaalsete eeliste nagu õppetoetus saamise eesmärgil, ei ole piiratud olukorraga, kus asjaomase toetuse taotleja on kodanik, kes tööturul ei osale, ei ole WSF 2000 artikli 2.14 lõikes 2 sätestatud elukohanõue nõutava lõimumise tõendamiseks võõrtöötajate ja piirialatöötajate puhul põhimõtteliselt sobiv.

64 Vahetegemine ühelt poolt võõrtöötajate ja nende pereliikmete ning teiselt poolt nende liidu kodanike, kes tööturul ei osale ning taotlevad toetust, vahel tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46) artiklist 24. Nimetatud sätte lõige 1 näeb ette, et kõiki käesoleva direktiivi kohaselt vastuvõtva liikmesriigi territooriumil elavaid liidu kodanikke koheldakse „asutamislepingu reguleerimisalas" võrdselt kõnealuse liikmesriigi kodanikega, kuid lõige 2 täpsustab, et vastuvõttev liikmesriik ei ole kohustatud enne alalise elamisõiguse omandamist andma stipendiumide või õppelaenudena toimetulekutoetust muudele isikutele kui töötajatele, füüsilisest isikust ettevõtjatele, sellise staatuse säilitanud isikutele ja nende pereliikmetele.

65 Võõrtöötaja ja piirialatöötaja puhul toob liikmesriigi tööturule sisenemine põhimõtteliselt kaasa selle liikmesriigi ühiskonda lõimumise sellisel piisaval tasemel, mis võimaldab neil selles liikmesriigis tugineda sotsiaalsete eeliste osas liikmesriigi töötajatega võrdse kohtlemise põhimõttele. See põhimõte kohaldub peale kõigi töölevõtu- ja töötingimuste ka kõigile eelistele, mis – sõltumata seotusest töölepinguga – on tavaliselt liikmesriigi töötajatel põhimõtteliselt sel alusel, et objektiivselt on nad töötajad või nende elukoht on lihtsalt selle riigi territooriumil (vt eelkõige 12. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas C-85/96: Martínez Sala, EKL 1998, lk I-2691, punkt 25, ja eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa, lk 39).

66 Lõimumissuhe tekib eelkõige selle tõttu, et vastuvõtvas liikmesriigis töötamisega seoses makstavate maksudega annab võõrtöötaja samuti panuse selle liikmesriigi sotsiaalpoliitika rahastamisse ja peab saama sellest kasu selle riigi kodanikest töötajatega samadel tingimustel.

67 Sellist järeldust toetab määruse nr 1612/68 kolmas põhjendus, mille kohaselt peab tööjõu liikuvus ühenduse piires olema üks vahendeid, mille abil töötajale on tagatud võimalus parandada oma elu- ja töötingimusi ning edendada oma ühiskondlikku edasiminekut, aidates samal ajal rahuldada liikmesriikide majanduse vajadusi.

68 Seoses kuritarvituste ohuga, millele Madalmaade Kuningriik viitab ja mis tuleneb eelkõige lühiajaliste töösuhete kasutamisest üksnes ülekantava toetuse saamise eesmärgil, tuleb märkida, et „töötaja" mõistel ELTL artikli 45 mõttes on liidu õiguses iseseisev tähendus ja seda ei tohi tõlgendada kitsalt. „Töötajana" tuleb käsitada igaüht, kes teeb tegelikku ja tulemuslikku tööd, välja arvatud niivõrd väikesemahuline töö, et seda saab pidada üksnes kõrval- või lisategevuseks. Euroopa Kohtu praktika kohaselt on töösuhtele omane see, et isik teeb teatud ajavahemiku jooksul teisele isikule tema juhtnööride kohaselt teatud töid, mille eest ta saab tasu (vt eelkõige 3. juuli 1986. aasta otsus kohtuasjas 66/85: Lawrie-Blum, EKL 1986, lk 2121, punktid 16 ja 17, ning 14. oktoobri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-345/09: van Delft jt, EKL 2010, lk I-9879, punkt 89).

69 Eeltoodud kaalutlustel ei saa Madalmaade töötajate ja teiste liikmesriikide töötajate ebavõrdset kohtlemist õigustavaks ülekaalukaks üldiseks huviks lugeda Madalmaade Kuningriigi viidatud eesmärki vältida ebamõistlikku eelarvekoormust.

70 Lõpuks võib Madalmaade Kuningriigi väitel olla WSF 2000 artikli 2.14 lõikes 2 ette nähtud elukohanõudel muu objektiivne õigustus kui ebamõistliku eelarvekoormuse vältimine. Ülekantava toetuse eesmärk on samuti õppijate liikuvuse suurendamine, õhutades neid õppima väljaspool Madalmaid. Sellised õpingud mitte üksnes rikastavad õppijaid, vaid on kasulikud ka Madalmaade ühiskonnale üldiselt ning eriti Madalmaade tööturule.

71 Vaieldamatult on õppijate liikuvuse ergutamine üldine huvi. Selles osas piisab, kui rõhutada, et see kuulub ELTL artikli 165 alusel liidu tegevuse hulka hariduse, kutseõppe, noorsoo ja spordi valdkonnas. Lisaks nähtub Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta soovituse hariduse ja koolitusega seotud riikidevahelise liikuvuse kohta ühenduse piires: Liikuvust käsitlev Euroopa kvaliteediharta (ELT L 394, lk 5) põhjendusest 1, et liikuvus hariduse ja koolituse valdkonnas on isikute vaba liikumise lahutamatu osa ja on üks peamistest liidu tegevuse eesmärkidest.

72 Neil kaalutlustel on Madalmaade Kuningriigi esitatud õigustus, mis puudutab õppijate liikuvuse edendamist, selline ülekaalukas avalik huvi, mis võib õigustada kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtte piirangut.

73 Siiski võivad õigusnormid, mis piiravad sellist asutamislepinguga tagatud põhivabadust nagu töötajate vaba liikumine, olla õigustatud üksnes siis, kui need on taotletud õiguspärase eesmärgi saavutamiseks sobivad ega lähe kaugemale, kui selle eesmärgi saavutamiseks vajalik, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 55.

74 Mis puutub WSF 2000 artikli 2.14 lõikes 2 ette nähtud elukohanõude sobivusse, siis väidab Madalmaade Kuningriik, et selle tingimusega on tagatud, et ülekantavat toetust saavad üksnes need õppijad, kelle liikuvust tuleb ergutada.

75 Madalmaade Kuningriik rajab oma väite, et „kuuest aastast kolm"-reegel on tingimata vajalik, saavutamaks ülekantava toetuse kohaldamist üksnes konkreetsele õppijate sihtgrupile, kahele eeldusele.

76 Esiteks on Madalmaades kehtiv mujal kui Madalmaades toimuvate õpingute toetuse kord mõeldud Madalmaades elavatele õppijatele, kes sellise korra puudumisel õpiksid selles liikmesriigis. Seevastu nende õppijate, kes Madalmaades ei ela, esimene valik on õppida oma elukoha liikmesriigis ja seetõttu liikuvust ei stimuleerita. Õppija elukoha liikmesriik – sõltumata sellest, kas tegemist on Madalmaadega või mitte – määrab praktiliselt automaatselt ära selle, kus ta õppima asub.

77 Teiseks ootab Madalmaade Kuningriik, et kõnealust korda kasutanud õpilased tulevad pärast õpingute lõppu tagasi Madalmaadesse elama ja töötama, kuivõrd ta põhjendab õppijate liikuvust ergutava poliitika kasulikkust selle rikastava mõjuga, mis mujal kui Madalmaades toimuvatel õpingutel on lisaks õppijatele ka Madalmaade ühiskonnale ja tööturule.

78 Nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 43, on Madalmaad samuti möönnud, et teatavad võõrtöötajate lapsed võivad olla meelestatud õppima Madalmaades, sõltumata sellest, kas nad seal elavad või mitte. Siiski tuleb tunnistada, et käesoleva kohtuotsuse punktides 76 ja 77 esile toodud asjaolud kalduvad peegeldama enamiku õppijate olukorda.

79 Seega tuleb tõdeda, et WSF 2000 artikli 2.14 lõikes 2 ette nähtud elukohanõue on õppijate liikuvuse edendamise eesmärgi saavutamiseks sobiv.

80 Siiski on veel vaja teha kindlaks, et see tingimus ei lähe kaugemale, kui on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik.

81 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peavad liidu õiguses kehtestatud põhimõttest erandi tegeva meetme kehtestavad liikmesriigi ametivõimud igal konkreetsel juhul tõendama, et see meede on eesmärgi saavutamise tagamiseks sobiv ja ei lähe kaugemale, kui on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik. Liikmesriigi esitatavate õigustustega peab kaasnema selle liikmesriigi poolt vastu võetud piirava meetme sobivuse ja proportsionaalsuse analüüs ning tõendid tema argumentatsiooni toetuseks (7. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas C-147/03: komisjon *vs.* Austria, EKL 2005, lk I-5969, punkt 63, ja 13. aprilli 2010. aasta otsus kohtuasjas C-73/08: Bressol jt, EKL 2010, lk I-2735, punkt 71).

82 Seega lasub Madalmaade Kuningriigil tõendamiskoormis asjaomase siseriikliku meetme taotletava eesmärgiga proportsionaalsuse tõestamise osas ning samuti peab ta esitama asjaolud, mille põhjal saab sellise järelduse teha.

83 Madalmaade Kuningriik rõhutab oma vastuses, et ei ole sellist normi, mis kaitseks WSF 2000 aluseks olevaid huve sama tõhusalt. Riigikeele valdamise nõue või Madalmaade õppeasutuse diplomi omamise nõue ei ole asjaomaste siseriiklike normide eesmärgi edendamiseks tõhusad vahendid. Madalmaade Kuningriigi sõnul põhjustavad need tingimused diskrimineerimise kodakondsuse alusel ja peale selle oleks neil meetmetel mõtet vaid siis, kui need oleks seotud õpingutega Madalmaades.

84 Seoses sellega tuleb märkida, et vabanemaks kohustusest tõendada, et elukohanõue ei lähe kaugemale, kui vajalik, ei piisa sellest, kui Madalmaade Kuningriik viitab vaid kahele alternatiivsele meetmele, mis selle liikmesriigi arvates on veel diskrimineerivamad kui WSF 2000 artikli 2.14 lõikes 2 ette nähtud tingimus.

85 On tõsi, et Euroopa Kohtus on otsustanud, et tõendamiskoormis ei tohi minna nii kaugele, et liikmesriik peab kindlalt tõendama, et ükski muu mõeldav meede ei võimalda taotletava eesmärgi saavutamist samadel tingimustel (10. veebruari 2009. aasta otsus kohtuasjas C-110/05: komisjon *vs.* Itaalia, EKL 2009, lk I-519, punkt 66).

86 Kuid nagu kohtujurist on oma ettepaneku punktis 158 märkinud, oleks Madalmaade Kuningriik pidanud vähemalt tõendama, miks ta eelistab „kuuest aastast kolm”-reeglit, välistades kõik muud olulised asjaolud. Tuleb märkida, et see reegel on ülemäära välistav. Kuna „kuuest aastast kolm”-reegel kehtestab asjaomase liikmesriigi territooriumil konkreetse aja jooksul elamise nõude, siis omistab see reegel eelistatud tähtsuse asjaolule, mis tingimata ainsana ei iseloomusta huvitatud isiku seotuse astet kõnealuse liikmesriigiga.

87 Seega tuleb tõdeda, et Madalmaade Kuningriik ei ole tõendanud, et WSF 2000 artikli 2.14 lõikes 2 ette nähtud elukohanõue ei lähe kaugemale, kui on vaja selle õigusakti eesmärgi saavutamiseks.

88 Niisiis näeb see siseriiklik säte ette Madalmaades elavate või seal piirialatöötajana töötavate võõrtöötajate ebavõrdse kohtlemise võrreldes Madalmaade töötajatega, mis on vastuolus ELTL artikliga 45 ja määruse nr 1612/68 artikli 7 lõikega 2.

89 Eeltoodud kaalutlustel tuleb tuvastada, et Madalmaade Kuningriik on rikkunud ELTL artiklist 45 ja määruse nr 1612/68 artikli 7 lõikest 2 tulenevaid kohustusi, kehtestades võõrtöötajatele ja nende ülalpeetavatele pereliikmetele ülekantava toetuse saamiseks elukohanõude, nimelt „kuuest aastast kolm”-reegli.

Kohtukulud

90 Kodukorra artikli 69 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna komisjon on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja Madalmaade Kuningriik on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud välja mõista Madalmaade Kuningriigilt.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

1. **Madalmaade Kuningriik on rikkunud ELTL artiklist 45 ja nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta määrusest (EMÜ) nr 1612/68 töötajate liikumisvabaduse kohta ühenduse piires (muudetud nõukogu 27. juuli 1992. aasta määrusega (EMÜ) nr 2434/92) artikli 7 lõikest 2 tulenevaid kohustusi, kehtestades võõrtöötajatele ja nende ülalpeetavatele pereliikmetele mujal kui Madalmaades kõrghariduse omandamiseks mõeldud õppetoetuse saamiseks elukohanõude, nimelt „kuuest aastast kolm”-reegli.**

2. **Mõista kohtukulud välja Madalmaade Kuningriigilt.**

Allkirjad